

Sygn. akt III UK 86/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 16 lipca 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Staryk (przewodniczący)

SSN Leszek Bielecki (sprawozdawca)

SSN Zbigniew Korzeniowski

w sprawie z odwołania M.K.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w W.

o emeryturę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 16 lipca 2020 r.,

skargi kasacyjnej odwołującej się od wyroku Sądu Apelacyjnego we [...] z dnia 17 lipca 2018 r., sygn. akt III AUa [...],

oddala skargę kasacyjną.

UZASADNIENIE

W zakresie przedmiotowej sprawy należy ustalić, że Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w W. decyzją z dnia 6 czerwca 2017 r. odmówił wnioskodawczyni, tj. M.K. wszczęcia postępowania w sprawie prawa do wcześniejszej emerytury.

Wyrokiem z dnia 31 stycznia 2016 r., sygn. akt V U [...] Sąd Okręgowy w O. oddalił odwołanie wnioskodawczyni od decyzji zakładu rentowego. W ocenie tego

Sądu, bezsporne w sprawie było, iż wnioskodawczynie M.K. spełniła następujące przesłanki ustawowe nabycia prawa do wcześniejszej emerytury: ukończyła 55 lat, złożyła oświadczenie o przekazaniu środków zgromadzonych w OFE na dochody budżetu państwa, legitymuje się na dzień 1 stycznia 1999 r. minimalnym okresem zatrudnienia 20 lat okresów składkowych i nieskładkowych. Spornym natomiast pozostawało, czy wnioskodawczynie legitymuje się na dzień 1 stycznia 1999 r. minimalnym 15-letnim okresem pracy w szczególnych warunkach. Przeprowadzone przez Sąd pierwszej instancji postępowanie dowodowe nie potwierdziło zasadności tezy wnioskodawczynie, iż wykonywana przez nią praca w Spółdzielni Inwalidów „S.” K. w okresie od 26.08.1976 r. do 31.12.1998 r. była pracą wykonywaną w szczególnych warunkach. Pierwszy okres zatrudnienia w tej Spółdzielni, od 24.08.1976 r. do 30.10.1979 r. na podstawie umowy o naukę zawodu, nie podlega zaliczeniu do stażu pracy w warunkach szczególnych ze względu na brak przesłanki wykonywania pracy stale i w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku wymienionym w wykazie prac w szczególnych warunkach. Z dalszego okresu zatrudnienia od 20.05.1980 r. do 31.12.1998 r. podlega zaś zaliczeniu, w ocenie Sądu pierwszej instancji, jedynie okres zatrudnienia na stanowisku prządka. Nie podlega natomiast zaliczeniu okres pracy na stanowisku szwaczka w Wydziale Wyrobów Konfekcyjnych, gdyż nie jest to stanowisko wymienione w akcie branżowym wykazu prac w szczególnych warunkach, o którym mowa w wykazie A dziale VII (w przemyśle lekkim – prace przy produkcji i wykańczaniu wyrobów włókienniczych) załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Ponadto Sąd pierwszej instancji stwierdził, że gdyby nawet uznać pracę na stanowisku szwaczki za wykonywaną w szczególnych warunkach, to i tak okres takiej pracy jest krótszy niż wymagany minimalny 15-letni okres. W okresie zatrudnienia wnioskodawczynie korzystała bowiem z urlopów wychowawczych na syna S. w okresie od 10.09.1984 r. do 28.02.1988 r. (tj. 3 lata 5 miesięcy i 18 dni), na syna K. w wymiarze 1 roku (według wyjaśnień wnioskodawczynie) oraz z urlopu bezpłatnego w okresie od 22.06.1998 r. do 21.08.1998 r., przez tj. 2 miesiące. Okresy te, wynoszące łącznie 4 lata, 7 miesięcy i 18 dni, podlegają wyłączeniu z okresy pracy w szczególnych warunkach.

W takiej sytuacji okres takiej pracy wynosiłby w przypadku wnioskodawczynie 13 lat 11 miesięcy i 23 dni.

Sąd Apelacyjny we [...] wyrokiem z 17 lipca 2018 r., sygn. akt III A Ua [...] oddalił apelację wnioskodawcy. Sąd ten podkreślił, że decydujące znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy miała kwalifikacja okresu pracy wnioskodawczynie od 20 maja 1980 r. do 31 grudnia 1998 r. w Spółdzielni Inwalidów „S.” w zakresie zaliczenia go do okresu zatrudnienia w warunkach szczególnych w rozumieniu przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. W apelacji postawiono w tym zakresie zarzut błędnych ustaleń faktycznych Sądu pierwszej instancji poprzez uznanie, że wnioskodawczynie nie spełnia wszystkich wymagań do przyznania emerytury z uwagi na pracę w szczególnych warunkach. W istocie jednak ustalenia faktów są bezsporne, natomiast sporna jest kwalifikacja pracy wykonywanej przez wnioskodawczynię u powyższego pracodawcy w aspekcie rodzajów prac wymienionych w wykazie A stanowiącym załącznik do powyższego rozporządzenia. Dział VII wykazu A załączonego do powyższego rozporządzenia określa stanowiska pracy, na których są wykonywane prace w warunkach szczególnych w przemyśle lekkim. W punkcie 4 tego działu wskazano prace przy produkcji i wykańczaniu wyrobów włókienniczych. Taki charakter miała wyłącznie praca wnioskodawczynie do rozpoczęcia w 1984 r. urlopu wychowawczego, kiedy to była ona zatrudniona przy produkcji (względnie wykańczaniu) wyrobów włókienniczych jako przewijacz przędzy. Natomiast po powrocie w 1988 r. z urlopu wychowawczego wnioskodawczynie powierzono inny rodzaj pracy, tj. obowiązki szwaczki, co wynika jednoznacznie z angaży znajdujących się w aktach osobowych wnioskodawczynie (m.in. karty 7-8 akt osobowych). Taka sekwencja czasowa kolejnych prac wykonywanych przez wnioskodawczynię znajduje również potwierdzenie w osobowych źródłach dowodowych, a w szczególności w wyjaśnieniach złożonych przez wnioskodawczynię. Praca szwaczki nie była zaś pracą świadczoną przy produkcji lub wykańczaniu wyrobów włókienniczych, ale pracą przy wytwarzaniu z tych wyrobów produktów końcowych. Jak wynika z zeznań złożonych przez świadka H.B., wnioskodawczynie jak szwaczka wykonywała prace przy produkcji

rajstop, kaletniców i skarpet, co polegało w szczególności na łączeniu klinów i wszywaniu gum. Powyższa wykładnia znajduje potwierdzenie w świetle treści tzw. aktach resortowych określających wykazy prac w warunkach szczególnych. Przepisy resortowe, o których traktuje § 1 ust. 2 rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, nie stanowią wprawdzie źródła prawa w rozumieniu art. 87 Konstytucji RP. Nie oznacza to jednak, że wykazy zamieszczone w aktach resortowych są pozbawione jakiegokolwiek znaczenia prawnego. Określenie stanowisk w tych aktach ma charakter informacyjny i techniczno-porządkujący. Uwaga ta odnosi się w szczególności do sytuacji, gdy w wykazie stanowiącym załącznik do powyższego rozporządzenia nie wymieniana się określonych stanowisk, lecz operuje się pojęciem ogólnym. Z faktu, że właściwy minister, kierownik urzędu centralnego, czy centralny związek spółdzielczy, w porozumieniu z Ministrem Pracy, Płac i Spraw Socjalnych, ustalił w podległych i nadzorowanych zakładach pracy, że dane stanowisko pracy jest stanowiskiem pracy w szczególnych warunkach, może płynąć domniemanie faktyczne, że praca na tym stanowisku w istocie wykonywana była w takich warunkach i odwrotnie, brak konkretnego stanowiska pracy w takim wykazie może - w kontekście całokształtu ustaleń faktycznych - stanowić negatywną przesłankę dowodową. Określenie „prace przy produkcji i wykańczaniu wyrobów włókienniczych” w dziale VII, pkt 4 wykazu A rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. ma charakter ogólny, w związku z czym stanowiska wymienione w zarządzeniach resortowych mogą być pomocne przy interpretacji zakresu powyższej normy rozporządzenia. Sąd pierwszej instancji wskazał w tym kontekście, że w uchwale nr 106 Zarządu Centralnego Spółdzielni Inwalidów z dnia 20 lipca 1983 r. w sprawie wykonywanych w szczególnych warunkach w jednostkach organizacyjnych spółdzielczości inwalidów wymieniono - w dziale VII tego wykazu, noszącym tożsamy tytuł „prace przy produkcji i wykańczaniu wyrobów włókienniczych” - stanowisko dziewiarza, jak również przewijacza, nie wymieniono natomiast stanowiska szwacza (szwaczki). Sąd Apelacyjny zauważa, że analogiczną treść mają przepisy zarządzenia nr 7 Ministra Przemysłu Chemicznego i Lekkiego z dnia 7 lipca 1987 r. w sprawie prac wykonywanych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w

zakładach pracy resortu przemysłu chemicznego i lekkiego (Dz.Urz. MG z 1987 r., Nr 4, poz. 7). W dziale VII („W przemyśle lekkim”) załącznika do tego zarządzenia znajduje się punkt 4, zatytułowany „prace przy produkcji i wykańczaniu wyrobów włókienniczych”. W ramach tego punktu wymieniono m.in. prace dziewiarza falowarek, szydełkarek i osnowarek, a także pomocnika dziewiarza, nie wymieniono natomiast pracy szwacza. Przytoczone wyżej przepisy aktów resortowych potwierdzają stanowisko Sądu, że praca szwacza nie zalicza się do prac przy produkcji i wykańczaniu wyrobów włókienniczych, stanowiących prace w warunkach szczególnych w rozumieniu działu VII, pktu 4 wykazu A rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r., w odróżnieniu od pracy dziewiarza lub przewijacza przędzy. Nie sposób zaaprobować stanowiska wnioskodawczyni, że szwaczka - podobnie jak przewijarka przędzy - jest narażona w związku ze swoją pracą na szereg szkodliwych czynników, wobec czego praca szwaczki powinna być traktowana jako praca w warunkach szczególnych mimo niewymienienia jej w wykazie A, dziale VII rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. W przywołanym w apelacji wyroku z dnia 23 lutego 2017 r., I UK 45/16 (LEX nr 2297415) Sąd Najwyższy podkreślił, że wyodrębnienie poszczególnych prac w wykazie stanowiącym załącznik do rozporządzenia ma charakter stanowiskowo-branżowy. Usystematyzowanie prac o znacznej szkodliwości i uciążliwości oraz przypisanie ich do oddzielnych działów i poszczególnych stanowisk w ramach gałęzi gospodarki nie jest przypadkowe, gdyż należy przyjąć, że konkretne stanowisko narażone jest na ekspozycję na czynniki szkodliwe w stopniu mniejszym lub większym, w zależności od tego, w którym dziale gospodarki jest umiejscowione. Sąd Najwyższy dopuścił natomiast odstępnie, na drodze wyjątku, od zasady stanowiskowo-branżowej, gdy wykonywana jest praca uznana za szkodliwą dla jednej branży, mimo iż warunki jej wykonywania w innej branży są tak samo szkodliwe. W tym celu należy stwierdzić (ustalić i ocenić), czy konkretne stanowisko narażone jest na ekspozycję na czynniki szkodliwe w różnym stopniu w zależności od tego, w którym dziale przemysłu (gospodarki) jest umiejscowione. W niniejszej sprawie chodzi o problem innej natury niż wskazany w powyższym orzeczeniu. Wnioskodawczyni wykonywała bowiem pracę w ramach tego samego działu gospodarki, o którym jest mowa w dziale VII wykazu A załączonego do rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r.

(w przemyśle lekkim), natomiast wykonywana przez nią praca szwaczki nie mieści się w zakresie prac przy produkcji i wykańczaniu wyrobów włókienniczych (pkt 4 działu VII), w odróżnieniu od wcześniej wykonywanej przez nią pracy dziewiarki (przewijarki przędzy). Tym bardziej w tej sytuacji nie ma podstaw do uwzględnienia wniosków apelacji, gdyż prowadziłoby to niedopuszczalnego rozszerzenia normy o charakterze wyjątkowej, jaką tworzą przepisy powyższego rozporządzenia, przewidujące możliwość przejścia na wcześniejszą emeryturę. Wbrew pogładowi apelacji nie wystarcza konstatacja, że szwaczka - podobnie jak dziewiarka (przewijaczka przędzy) - jest narażona w swojej pracy na szereg czynników szkodliwych. Konieczne byłoby stwierdzenie, czy w ramach wykonywanej przez wnioskodawczynię pracy szwaczki występują te same (i z co najmniej równym nasileniem) czynniki szkodliwe, jak w przypadku pracy w warunkach szczególnych, zdefiniowanej w dziale VII pkt 4 wykazu A. Tymczasem brakuje podstaw do formułowania takiego wniosku. W świetle przepisów rozporządzenia, przy pomocniczym uwzględnieniu treści wymienionych wyżej aktów resortowych, należy ocenić, że ustawodawca uznał celowo za wykonywane w warunkach szczególnych prace świadczone bezpośrednio przy produkcji wyrobów włókienniczych, z uwagi na potencjalnie negatywne skutki takiej pracy dla zdrowia pracownika, nie zaś prace przy wytwarzaniu produkcji odzieżowej, takiej jak rajstopy lub kalesony, wykonywane przez wnioskodawczynię po zakończeniu urlopu wychowawczego. Bez istotnego znaczenia jest to, że te ostatnie prace są wykonywane -jak wskazuje apelacja - w sposób monotypowy, obciążający narząd wzroku, przy bezpośrednim kontakcie z igłą. Te warunki pracy nie są bowiem czynnikami szkodliwymi tego samego rodzaju jak te, które zadecydowały o uznaniu prac przy produkcji i wykańczaniu wyrobów włókienniczych (np. pracy przewijaczki, dziewiarki) za zatrudnienie w warunkach szczególnych. Okoliczność, że praca szwaczki jest postrzegana jako uciążliwa lub szkodliwa nie może przesądzać o zakwalifikowaniu jej do warunków szczególnych w rozumieniu rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. Wbrew apelacji, nie można również całkowicie odmówić znaczenia okoliczności, że w zakładzie pracy wnioskodawczyni istniały odrębne wydziały szwalni i dziewiarni, oddzielone szklanymi drzwiami, albowiem powyższe podkreśla odmienny charakter pracy dziewiarki i szwaczki. Przede wszystkim jednak ponownego zaznaczenia

wymaga, że przepisy działu VII wykazu A rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, wskazujące rodzaje prac w warunkach szczególnych w przemyśle lekkim, nie obejmują pracy szwaczki. Z tych przyczyn brakuje podstaw do przyjęcia, że w zaskarżonym wyroku doszło do naruszenia art. 32 ust. 1 Konstytucji RP. Z przepisu tego wynika bowiem nakaz jednakowego traktowania podmiotów znajdujących się w zbliżonej sytuacji oraz zakaz różnicowania w tym traktowaniu bez przyczyny znajdującej należyte uzasadnienie w przepisie rangi co najmniej ustawowej. Tymczasem z uwagi na odmienną specyfikę pracy szwaczki oraz niewystępowanie w ramach tej pracy tych samych czynników szkodliwych, jak w przypadku pracy przy wytwarzaniu wyrobów 11 włókienniczych, nie da się ocenić, że praca ta musi być traktowana, w aspekcie prawa do wcześniejszej emerytury, tak samo jak prace przy produkcji i wykańczaniu wyrobów włókienniczych (wykaz A, dział VII, pkt 4 rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r.). Powyższe rozważania są wystarczające dla oddalenia apelacji, albowiem nieuwzględnienie okresu pracy od 1 marca 1988 r. do 31 grudnia 1998 r., w Spółdzielni Pracy „S.”, uniemożliwia skompletowanie przez wnioskodawczynię 15-letniego okresu pracy w warunkach szczególnych, wymaganego dla nabycia prawa do emerytury na podstawie art. 184 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Niemniej dodać należy, że Sąd pierwszej instancji prawidłowo odmówił zaliczenia do warunków szczególnych okresu pracy wnioskodawczynie w powyższej Spółdzielni na podstawie umowy o naukę zawodu od dnia 26 sierpnia 1976 r. do 30 października 1979 r. Po pierwsze, ze świadectwa pracy wynika, że wnioskodawczynie była zatrudniona w tym okresie nie tylko jako uczeń dziewiarz (co stanowi pracę w warunkach szczególnych), ale także uczeń szwacz. Dla przyjęcia, że praca jest wykonywana w warunkach szczególnych, wymagane jest zaś wykonywanie jej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy, zgodnie z § 2 ust. 1 rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. Po drugie, wnioskodawczynie wykonywała pracę ucznia jako osoba młodociana, co w związku z czym należy przyjąć, że była to umowa o naukę zawodu w rozumieniu działu dziewiątego k.p. Zgodnie zaś z obowiązującym w czasie zatrudnienia

wnioskodawczyni art. 202 § 2 k.p., do czasu pracy młodocianego wlicza się czas nauki, bez względu na to, czy odbywa się ona w godzinach pracy, jednakże w wymiarze nie przekraczającym 18 godzin tygodniowo. Niepodobna zatem przyjąć, aby młodociany uczeń wykonywał faktycznie pracę w szczególnych warunkach stale i w pełnym wymiarze czasu pracy przewidzianym dla stanowiska, na którym występowały szczególne warunki pracy. W orzecznictwie Sądu Najwyższego ukształtowało się stanowisko, że uczeń przyuczany do wykonywania prac o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia, określonych w art. 32 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych nie mógł ich wykonywać i faktycznie nie wykonywał stale i w pełnym wymiarze czasu pracy na zasadach określonych w § 2 ust. 1 rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 25 kwietnia 2017 r., II UK 176/16, LEX nr 2306372, oraz powołane w nim, dalsze orzecznictwo). W tym stanie rzeczy bez znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy pozostaje sporna okoliczność, czy wnioskodawczyni korzystała przez 1 rok z urlopu wychowawczego na syna K., albowiem nawet odmienne ustalenie nie mogłoby prowadzić do oceny, że wykazała ona 15-letni okres wykonywania pracy w warunkach szczególnych. Jedynie na marginesie można odnotować, że fakt korzystania przez wnioskodawczynię z tego urlopu, choć nie znajduje odzwierciedlenia w jej aktach osobowych, wynika z treści złożonych przez nią wyjaśnień, które stanowiły podstawę ustalenia Sądu pierwszej instancji. Również okoliczność wykonywania przez wnioskodawczynię w [...] Zakładach Drobiarskich pracy w warunkach szczególnych na stanowisku drobiarza, bezpośrednio przy uboju zwierząt (wykaz A, dział X, poz. 8 rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r.), w okresie od 15 listopada 1979 r. do 31 marca 1980 r. (tj. przez 4 miesiące i 16 dni), ustalona dodatkowo przez Sąd Apelacyjny na podstawie przedłożonego przez wnioskodawczynię w postępowaniu apelacyjnym (k. 77 akt) świadectwa wykonywania pracy w warunkach szczególnych, nie skutkuje zgromadzeniem przez

nią 15-letniego stażu pracy w warunkach szczególnych, wymaganego dla nabycia prawa do emerytury na podstawie art. 184 ust. 1 ustawy emerytalnej.

We wniosku z 1 grudnia 2018 r. o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wnioskodawca, tj. M.K., działając przez profesjonalnego pełnomocnika zaskarża wyrok Sądu Apelacyjnego we [...] z 17 lipca 2018 r., sygn. akt III AUa [...] w całości, zarzucając zaskarżonemu orzeczeniu naruszenie prawa materialnego: art. 184 ust. 1 pkt 1 oraz art. 32 ust. 1-2 i ust. 4 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. Nr 162, poz. 1118 ze zm.) - zwanej dalej: „ustawą o emeryturach i rentach z FUS”, a także § 4 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm.) - zwanego dalej: „rozporządzeniem Rady Ministrów” oraz poz. 4 Działu VII Wykazu A, stanowiącego załącznik do w/w rozporządzenia, - poprzez niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie, że praca ubezpieczonej w okresie od 1 marca 1984 r. do 31 grudnia 1998 r. w Spółdzielni Inwalidów „S.”, nie była pracą w warunkach szczególnych i w konsekwencji uznanie, że skarżąca nie posiada wymaganego prawem okresu pracy w warunkach szczególnych; podczas gdy praca ubezpieczonej we wskazanym okresie stanowiła pracę w warunkach szczególnych w rozumieniu wyżej wymienionych przepisów, a ubezpieczona spełniła wszystkie przesłanki niezbędne do uzyskania wcześniejszej emerytury oraz zarzucając naruszenie przepisów postępowania, mogące mieć istotny wpływ na wynik sprawy: art. 378 § 1 k.p.c. i art. 328 § 2 k.p.c. w zw. art. 391 § 1 k.p.c. i art. 387 § 21 k.p.c. poprzez brak należytego rozpoznania zarzutu apelacji ubezpieczonej, dotyczącego naruszenia art. 233 § 1 k.p.c., polegającego na przekroczeniu przez Sąd pierwszej instancji zasady swobodnej oceny dowodów i przyjęciu, że wnioskodawczyni przebywała na urlopie wychowawczym w wymiarze 4 lat 5 miesięcy i 18 dni, podczas gdy urlop ten w rzeczywistości wynosił 3 lata 5 miesięcy i 18 dni. Skarżąca wnosi o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu drugiej instancji w całości i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.

Twierdząc, że skarga jest oczywiście uzasadniona, skarżąca podnosi, że stanowisko Sądu Apelacyjnego jest nieprawidłowe. Treść wykazów resortowych nie może być głównym kryterium stosowanym przez sądy podczas orzekania o prawie do emerytury w warunkach szczególnych. Decydujące znaczenie w przedmiotowej sprawie powinien mieć bowiem rodzaj faktycznie wykonywanej pracy w kontekście przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Brak stanowiska pracy w wykazie resortowym, nie oznacza, że osoba nie wykonywała pracy w warunkach szczególnych. Konieczne jest bowiem rozważenie wszystkich okoliczności, co nie miało miejsca w postępowaniach sądowych w sprawie ubezpieczonej. W niniejszej sprawie materiał dowodowy potwierdzał, że ubezpieczona pracując w Spółdzielni Inwalidów „S.” wykonywała prace w warunkach szczególnych. Dla takiego ustalenia decydujące były zeznania przesłuchanych świadków, przesłuchanie strony oraz okoliczność, że ubezpieczona pracowała w zakładzie pracy, który zajmował się wyrobem produktów włókienniczych. W tym zakresie skarżąca przytacza zeznania świadków oraz własne wyjaśnienia. Ponadto skarżąca przytacza orzecznictwo sądów apelacyjnych, z którego to wywodzi, że praca szwaczy przemysłowych w takich warunkach jest powszechnie zaliczana przez judykaturę do pracy w warunkach szczególnych. Nadto skarżąca utrzymuje, że w sprawie bezsporne jest, że ubezpieczona pracowała w warunkach szczególnych okresie od 15 listopada 1979 r. do 31 marca 1980 r. na stanowisku drobiarz w [...] Zakładach Drobiarskich w O. (4 miesiące i 16 dni) - okoliczność potwierdzona przez Sąd Apelacyjny w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku. Ponadto w kontekście zarzutów podniesionych w niniejszej skardze, należy uznać, że ubezpieczona pracowała w warunkach szczególnych w Spółdzielni Inwalidów „S.” w okresie od 20 maja 1980 r. do 31 grudnia 1998 r. (18 lat 6 miesięcy i 12 dni), co po odjęciu okresu urlopu wychowawczego wziętego na syna S. od dnia 10 września 1984 r. do 28 lutego 1988 r. oraz urlopu bezpłatnego od 22 czerwca 1998 r. do 21 sierpnia 1998 r. (3 lata 7 miesięcy i 18 dni), uzasadnia zaliczenie ubezpieczonej okresu pracy w warunkach szczególnych w ilości: 14 lat 10 miesięcy i 24 dni. Po zsumowaniu okresów pracy ubezpieczonej w obu w/w zakładach pracy otrzymamy co najmniej

15 lat i 3 miesiące i 10 dni pracy w warunkach szczególnych, uzasadniających przyznanie ubezpieczonej emerytury. Na zakończenie skargi Strona wskazuje, że istotne jest również, że Sąd Apelacyjny w zaskarżonym wyroku nie rozstrzygnął w sposób należyty, zarzutu apelacji ubezpieczonej, dotyczącego naruszenia art. 233 § 1 k.p.c., polegającego na przekroczeniu przez Sąd pierwszej instancji zasady swobodnej oceny dowodów i przyjęciu, że ubezpieczona przebywała na urlopie wychowawczym w wymiarze 4 lat 5 miesięcy i 18 dni, podczas gdy urlop wychowawczy wynosił 3 lata 5 miesięcy i 18 dni. W swojej apelacji ubezpieczona kwestionowała błędne ustalenie Sądu Okręgowego w O., dotyczące okresu przebywania przez nią na urlopie wychowawczym. Błędne ustalenie wynikało z pomyłki ubezpieczonej, której dopuściła się podczas składania zeznań jako strona. Faktycznie bowiem ubezpieczona nie przebywała na urlopie wychowawczym po urodzeniu syna K. Ubezpieczona spóźniła się na rozprawę apelacyjną z powodu awarii samochodu i nie zdążyła dodatkowo wyjaśnić swojej pomyłki. Niemniej jednak okres urlopu wychowawczego ubezpieczonej wynika bezspornie ze świadectwa pracy z dnia 30 września 2001 r., dotyczącego pracy w Spółdzielni Inwalidów „S.” i wynosi o 3 lata 5 miesięcy i 18 dni (od 10 września 1984 r. do 28 lutego 1988 r.). Co ważne jednak Sąd Apelacyjny we [...] nie rozpoznał zarzutu apelacji, ponieważ stwierdził, że niezależnie od rezultatu rozstrzygnięcia, ubezpieczona i tak nie będzie miała wymaganego prawem okresu pracy w warunkach szczególnych. Jak wskazał Sąd Apelacyjny w tym stanie rzeczy bez znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy pozostaje sporna okoliczność, czy wnioskodawczym korzystała przez 1 rok z urlopu wychowawczego na syna K., albowiem nawet odmienne ustalenie nie mogłoby prowadzić do oceny, że wykazała ona 15-letni okres pracy w warunkach szczególnych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Należy w pierwszej kolejności wskazać na wyrok Sądu Najwyższego z 24 kwietnia 2009 r. w sprawie II UK 334/08, zgodnie z którym, młodociany odbywający naukę zawodu w ramach umowy zawartej z zakładem pracy na podstawie przepisów ustawy z dnia 2 lipca 1958 r. o nauce zawodu, przyuczaniu do określonej

pracy i warunkach zatrudniania młodocianych w zakładach pracy oraz o wstępnym stażu pracy (Dz.U. Nr 45, poz. 226 ze zm.), posiadał status pracownika w rozumieniu przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym oraz ubezpieczeniu społecznym. Okres nauki zawodu połączonej z obowiązkiem doksztalcania się w zasadniczej szkole zawodowej nie stanowił okresu pracy w szczególnych warunkach, wykonywanej na zasadach określonych w § 2 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm.). Sąd Najwyższy identycznie wypowiedział się w następujących sprawach: I UK 262/11 z dnia 9 stycznia 2012 r., I UK 298/11 z 19 stycznia 2012 r., II UK 342/12 z 5 marca 2013 r., które to orzeczenia pozostają aktualne w niniejszej sprawie. Zatem pierwszy okres zatrudnienia w Spółdzielni „S.” od 24 sierpnia 1976 r. do 30 października 1979 r. na podstawie umowy o naukę zawodu, nie podlega zaliczeniu do stażu pracy w warunkach szczególnych ze względu na brak przesłanki wykonywania pracy stale i w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku wymienionym w wykazie prac w szczególnych warunkach.

Ponadto w sprawie decydujące znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy posiada kwalifikacja okresu pracy wnioskodawczyni od 20 maja 1980 r. do 31 grudnia 1998 r. w Spółdzielni Inwalidów „S.” w zakresie zaliczenia go do okresu zatrudnienia w warunkach szczególnych w rozumieniu przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

Wbrew twierdzeniom skargi trudno uznać wskazywany okres pracy wnioskodawczyni za okres pracy w szczególnych warunkach, o którym mowa w załączniku do rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. Zaliczeniu do okresu pracy w warunkach szczególnych niewątpliwie można zaliczyć okres pracy w zatrudnieniu od 20 maja 1980 r. do 9 września 1984 r. na stanowisku prządka, ponieważ stanowisko przewijacza przędzy jest przewidziane w dziale VII (przemysł lekki) w punkcie 4 wykazu A załącznika do powołanego wyżej rozporządzenia Rady Ministrów z 1983 r. Natomiast po wykorzystaniu urlopu macierzyńskiego i powrocie z urlopu wychowawczego (przypadającego od dnia 10 września 1984 r. do dnia 28 lutego 1988 r.), okres zatrudnienia od dnia 1 marca 1988 r. do dnia 31 grudnia

1998 r. (w tym urlop bezpłatny od dnia 22 czerwca 1998 r. do dnia 21 sierpnia 1998 r.) nie może zostać uznany za okres pracy w zatrudnieniu w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Zatrudnienie bowiem w tym okresie obejmowało stanowisko pracy wnioskodawczyni jako szwaczki. Wykaz A działu VII załącznika do w/w rozporządzenia Rady Ministrów z 1983 r. przewiduje bowiem prace w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w przemyśle lekkim przy produkcji i wykańczaniu wyrobów włókienniczych. Uszczegółowieniem w omawianym zakresie jest zarządzenie nr 7 Ministra Przemysłu Chemicznego i Lekkiego z dnia 7 lipca 1987 r. w sprawie prac wykonywanych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w zakładach pracy resortu przemysłu chemicznego i lekkiego (Dz. Urz. Ministra Gospodarki z dnia 3 sierpnia 1987 r., Nr 4, poz. 7). Trzeba podkreślić, że jest to zarządzenie do powołanego wyżej rozporządzenia Rady Ministrów z 1983 r. W załączniku Nr 1, Wykaz A znajduje się enumeratywne wyliczenie stanowisk pracy, na których są wykonywane prace w szczególnych warunkach, o których mowa w § 4 w/w rozporządzenia. W Dziale VII tego Wykazu w punkcie 1 znajdują się prace wykonywane w przemyśle lekkim, w zakresie obróbki surowców włókienniczych i ich przędzenia. W sumie Dział ten wymienia szereg prac na określonych stanowiskach w tym zakresie w liczbie 43. Natomiast w punkcie 4 wskazanego Działu, który dotyczy prac przy produkcji i wykańczaniu wyrobów włókienniczych także przewidziano szereg prac w tym względzie, w liczbie 56. Sumując zatem wykaz prac w przemyśle lekkim przy obróbce surowców włókienniczych i ich przędzeniu oraz prac przy produkcji i wykańczaniu wyrobów włókienniczych można wyliczyć prace dotyczące określonych stanowisk w liczbie razem 99. Wśród tych prac i stanowisk nie wymieniono stanowiska pracy szwaczki, które widnieje w świadectwie pracy wnioskodawczyni w omawianym okresie zatrudnienia. Przyjmując zasadę racjonalności prawodawcy trudno przyjąć, że przy wyliczeniu aż 99 prac i stanowisk, jedynie przez omyłkę, przeoczenie lub zapomnienie nie przewidziano stanowiska szwaczki. W takich realiach można to tylko i wyłącznie upatrywać w celowym działaniu prawodawcy.

W omawianym zakresie trzeba również zwrócić uwagę na rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 24 grudnia 2007 r. w sprawie Polskiej Klasyfikacji

Działalności (PKD) – (Dz. U. z 2007 r., Nr 251, poz. 1885 ze zm.), gdzie w Sekcji C – przetwórstwo przemysłowe, dziale 13 – produkcja wyrobów tekstylnych, grupie 13, klasie 3 przewidziano wykańczanie wyrobów włókienniczych, a w grupie 13, klasie 30, podklasie Z przy wykańczaniu wyrobów włókienniczych przewidziano bielenie, barwienie włókien, przędzy, tkanin, pozostałych wyrobów tekstylnych i odzieży, apreturowanie, klejenie, suszenie, parowanie, dekatyzowanie, reperowanie sanforyzowanie, merceryzowanie wyrobów tekstylnych i odzieży, plisowanie wyrobów tekstylnych i podobne czynności, impregnowanie, powlekanie, laminowanie odzieży oraz sitodruk wykonywany na wyrobach tekstylnych i odzieży. Podklasa ta nie obejmuje produkcji tkanin impregnowanych, powlekanych lub laminowanych gumą, gdy guma stanowi podstawowy składnik, sklasyfikowanej w 22.19.Z. Natomiast praca świadczona przez wnioskodawcę w rozpatrywanym okresie polegała na wytwarzaniu produkcji odzieżowej, takiej jak rajstopy lub kalesony oraz zszywaniu na overlocku. Nawet zatem w PKD nie przewidziano działalności na stanowisku korespondującym ze stanowiskiem szwaczki. Tym bardziej trudno taką pracę uznać za świadczoną w szczególnych warunkach, z którymi wiążą się określone przywileje emerytalne.

Zwraca się końcowo uwagę, że nieuwzględnienie okresu pracy od dnia 1 marca 1988 r. do dnia 31 grudnia 1998 r. w Spółdzielni Pracy „S.” uniemożliwia skompletowanie przez wnioskodawczynię 15-letniego okresu pracy w warunkach szczególnych, wymaganego do nabycia prawa do emerytury na podstawie art. 184 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Biorąc powyższe pod uwagę Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.